

TÜRKİYE'DE E-DEVLET ÇALIŞMALARI

Zübeyde ALKIŞ

*Yıldız Teknik Üniversitesi, İnşaat Fakültesi, Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü,
Yıldız-İSTANBUL*

Geliş Tarihi: 07.01.2003

E-GOVERMENT STUDIES IN TURKEY

ÖZET

Avrupa Birliği Üyesi olan ülkeler diğer dünya ülkelerine göre her alanda rekabet gücü yüksek bir topluluk olma yolundaki hedeflerini gerçekleştirmek üzere Aralık 1999 tarihinde “E – Avrupa” girişimini başlatmışlardır. E – Avrupa'nın temel hedefi bir bilgi toplumuna ulaşmaktır. Mart 2000 tarihinde Lizbon'da yapılan Avrupa Konseyi toplantısında, 15 AB Ülkesi Hükümet ve Devlet Başkanları “Avrupa'nın gelecek on yılda dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi tabanlı güçlü ekonomisi” ne ulaşmayı hedeflemişlerdir. Mayıs 2000 tarihinde Varşova'da yapılan “Avrupa Bakanlar Konferansı”nda da içinde Türkiye'nin de olduğu AB üye aday ülkeleri de konulan stratejik hedefleri benimsemişlerdir. Aday ülkeler için “E – Avrupa + “ girişimi benimsenmiş ve buna göre her aday ülke kendi özel durumlarını göz önüne alarak “E – Devlet” özel eylem planlarını hazırlamışlardır [1]. Haziran 2001 tarihinde Göteborg'da yapılan AB zirvesinde “E – Türkiye” eylem planı resmen açıklanmıştır. Türkiye kabul ettiği bu hedefler doğrultusunda “E – Devlet” ile ilgili çalışmaların hızlandırılması için çalışma grupları oluşturmuş ve çalışmaları takvime bağlamıştır. Bu çalışmada Türkiye'de yapılan e-devlet çalışmaları incelenmiş ve gerçekleştirilen projeler araştırılmıştır.

SUMMARY

EU Member countries started the e-Europe project in December 1999 in order to reach their target to become a community with a high capacity to compete in all fields with other countries. The main aim of e-Europe is to become an information society. 15 EU member countries set the target to have the most competitive and dynamic ,strong information based economy in the following 10 years at the EC meeting in Warsaw in March 2000.The candidate countries, including Turkey ,agreed on these strategic targets in a meeting which was held in Warsaw in May 2000. E-Europe+ formula was also accepted. As a result, candidate countries have prepared their own private e-government action plan by reviewing their present situations. In June 2001, in the summit held in Gothenburg, Turkey officially declared its own private action plan. Following these targets that were accepted by Turkey, a process and timetable were set in motion. E-government projects were examined and the completed projects were researched.

1. GİRİŞ

20. Yüzyıl sonlarında başlayan ve günümüzde büyük bir hızla gelişen ve insan yaşamını kolaylaştıran Bilgi Teknolojileri, beraberinde pek çok yeni kavramı da yaşamımıza sokmaktadır. Bu yeni kavramlar yepyeni bir yönetim biçimini beraberinde getirmiştir. Bu yönetim biçiminde verilere dayalı olarak elde edilen bilginin, en hızlı şekilde ve çok sayıda kişinin paylaşacağı şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Zira bilgi stratejik önemlidir ve dünyada sosyal, siyasal ve ekonomik politikaları bile belirleyebilmektedir. Akılcı, etkin, saydam ve katılımcı bir yönetim anlayışını benimseyen kurumlar ve devletler, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak hizmet kalitelerini artırmaya başlamışlardır. Artık devletler bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak:

- Kamusal hizmetlerin daha hızlı ve saydam bir şekilde ilgilenenlerin erişimine sunma,
- Ekonomik ve toplumsal gelişme stratejilerini yurttaşlarının istek ve eğilimlerine göre belirleme,
- Bütün devlet kurumlarının koordineli bir biçimde daha akılcı ve verimli bir şekilde işlemlerini sağlama vb.

temel hedefleri ortaya koymuşlardır. Bu çerçevede de e- devlet kavramı ortaya çıkmıştır.

E- devlet kamu hizmetlerinin elektronik ortamda sunulması anlamına gelmektedir ve bunları üç ana başlık altında sınıflandırmak mümkündür [2]:

Günlük yaşam : Eğitim, sağlık, ulaşım, bilet rezervasyonları, kültür etkinlikleri vb. konularda internet ortamında bilgilere erişim.

Uzaktan yönetim : Formların elektronik ortamda doldurulması, kamu görevlileri ile e-posta iletişimi, ruhsat ve izin işlemlerinin yürütülmesi, gerekli verilere veri tabanından ulaşılması, başka bir deyişle elektronik ortamda veri transferi .

Politik katılım : Referandum, seçimler, anketler vb. olarak özetlenebilir.

Bu çalışmada yukarıda sözü edilen temel anlayış çevresinde Türkiye'deki e-devlet çalışmalarının e – Avrupa ile bütünleşmesi için, yeniden yapılanma ve gerçekleştirilen pilot projeler açısından incelenmiştir.

2. E- TÜRKİYE'NİN TARİHÇESİ

Dünyada pek çok ülkenin **e-devlet** kavramı içinde teknik altyapı ve insan kaynağına yapılan yatırım, verilerin güvenliği için yapılan yasal düzenlemeler konusunda epey yol aldığı bilinmektedir. Avrupa birliğine üye 15 ülkede de e- Avrupa konusunda çalışmalar aday üye ülkeleri de içine alarak giderek gelişmektedir. Ekonomisini dünyanın rekabet gücü en yükseğe ve yurttaşlarını bilgi toplumuna ulaştırmayı amaçlayan Avrupa Birliği'nde "e-Avrupa girişimi" 1999 yılı sonunda başlamıştır. AB üyesi 15 ülke için 2002 yılı sonuna kadar bitecek bir eylem planı hazırlanmıştır. Bu plan çerçevesinde özel hedefler konulmuş ve bu hedefler doğrultusunda kaydedilen gelişmeleri ölçecek kriterler de belirlenmiştir.

11-12 Mayıs 2000 tarihinde Varşova'da yapılan "Bilgi Toplumu Avrupa Bakanları" konulu bir konferansta "Avrupa Birliği Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri, Bilgi Toplumu Karma Yüksek Komisyonu (EU- CEEC JHLC) e- Avrupa konusunda eylem planı hazırlamakla görevlendirilmiştir. 2-4 Ekim 2000 tarihinde yapılan 5. JHLC toplantısında Türkiye, Malta ve Güney Kıbrıs gibi AB aday üyesi diğer ülkelerin de e-Avrupa çalışmalarına katılmaları kabul edilmiştir. Bu nedenle Türkiye 13-14 Mart tarihinde yapılan 6. JHLC toplantısına davet edilmiştir. T.C Dışişleri Bakanlığı'nda 11 Nisan 2001 tarihinde ilgili kurumlarla yapılan toplantıda e-Avrupa bağlamında e-Türkiye'yi gerçekleştirmek üzere, T.C Başbakanlık Müsteşarlığına bağlı bir KAMU NET Üst Kurulu oluşturulmuştur. Bu kurulun sekreteryahlığına da TÜBİTAK getirilmiştir. E-Türkiye ile ilgili sorumlu olacak kuruluşlarda çalışanlardan oluşan çalışma grupları belirlenmiştir. E-Türkiye'nin hedefleri ve bu hedeflere ulaşım tarihlerini belirleyen bir eylem planı hazırlanmıştır. 15-16 Haziran 2001 tarihinde Götting'de yapılan AB zirvesinde e-Türkiye eylem planı resmen açıklanmıştır. Bu eylem planının bazı maddelerinin gerçekleşmesi 2003 yılı sonuna kadar görülmüştür. Başka bir deyişle AB aday ülkeleri 2003 yılı sonuna kadar, bilgi toplumuna geçiş sürelerini hızlandırmak için insan kaynağına yatırım yaparak daha ucuz, daha hızlı ve güvenli internet kullanımının özendirilmesi yönünde siyasi kararlılık göstermeyi kabul etmişlerdir. AB Ülkeleri e-Avrupa projesi kapsamında 2005 yılına kadar çevrim içi (on-line) kamu hizmetlerinin bitirilmesi, elektronik ticaretin geliştirilmesi; güvenlik, finansman, bilgi teknolojileri altyapısının tamamlanması ve üye ülke hükümetlerinin çevrim içi olanaklarının sağlanmasını hedeflenmiştir [3].

E-Türkiye uygulamalarına geçiş için, İstanbul ili pilot proje alanı olarak seçilmiştir. Şubat 2002'de yapılan toplantıda İstanbul İli Valiliği tarafından bu projenin danışmanlığını YTÜ' ye vermiştir. Ancak daha sonra Başbakanlık Müsteşarlığı tarafından alınan bir kararla pilot proje

Türkiye’de E-Devlet Çalışmaları

alanı 17 Ağustos 1999 Marmara depreminde büyük zarar gören Yalova İli’ne kaydırılmıştır. 2002 Yılı sonunda Başbakanlık, e-Devlet kapsamında İstanbul İli’ni pilot proje alanı olarak yeniden seçmiş ve YTÜ’sini görevlendirmiştir.

2.1. E-Türkiye Çalışma Grupları ve Çalışma Alanları

E-Türkiye’nin gerçekleştirilmesinde sorumlu olacak kamu, özel ve sivil toplum kurumları belirlenmiş ve bu kurumlarda çalışan ilgili kişilerden oluşan 13 çalışma grubu oluşturulmuştur. Her bir çalışma grubunun koordinatör kuruluğu seçilmiştir. Tablo 2.1’de çalışma grupları ve amaçları hakkında özet bilgi sunulmuştur [4].

2.2. Takvime Bağlanan E-Türkiye Çalışmaları

T.C. Hükümeti tarafından Göteborg’da AB komisyonu toplantısında açıklanan eylem planında E-Türkiye için yapılacak çalışmalar bir takvime bağlanmıştır. Tablo 2.2’de Yapılacak çalışmalar ve bu çalışmaların bitiş tarihi görülmektedir [6].

3. TÜRKİYE’DE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ KULLANIMI

E – Devletin temelini oluşturan bilgi teknolojilerine yatırım yapmak ve eğitimle kullanıcı sayısını da artırmak gerekmektedir. Burada Türkiye’nin diğer ülkelerle karşılaştırması yapılmıştır.

OECD Ülkelerinde Bilgi Teknolojileri (BT) kullanımı konusunda yapılan bir araştırmada Türkiye’nin en alt düzeyde yer aldığı görülmektedir [7]. Yine aynı kaynağa göre BT sektöründe çalışanların oranının % 0.5 gibi çok küçük bir oranda olduğu da görülmektedir. (OECD Ülkelerinde ortalama % 3.6, AB ülkelerinde % 4) . Aynı şekilde kişi başına yapılan araştırma/geliştirme harcamaları karşılaştırıldığında 1997 yılı verilerine göre Türkiye’deki bu oranın yıllık 32.2 \$, AB ülkelerinde ortalama 375.3 \$, İsveç’de ise 784.4 \$ olduğu görülmektedir.

Taylor Nelson Sofres adlı dünyanın büyük pazar araştırma şirketi danışmanları W. Mellor, V. Parr ve M. Hood tarafından “on-line devlet 2001” başlıklı bir çalışma açıklanmıştır. Bu çalışmada halkın kamu sektörünü internet üzerinden kullanımına ve kişisel bilgilerini verirken duydukları güvenlik kavramlarına dair karşılaştırmalı rakamlar verilmektedir. Almanya, Amerika, Avustralya, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Endonezya, Estonya, Finlandiya, Fransa, Hindistan, Hollanda, Hong Kong, İngiltere, İspanya, Japonya, Kanada, Kore, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malezya, Norveç, Polonya, Rusya, Tayvan, Türkiye, Slovakya olmak üzere 27 ülkede yaklaşık 30000 kişi ile görüşülerek yapılmıştır. Bu araştırmaya göre, halkı en yüksek düzeyde e-devlet hizmetlerinden yararlanan ülkeler sırasıyla Norveç, Hollanda, Avustralya, Danimarka, Kanada, Finlandiya, Hong Kong ve Amerika olduğu görülmektedir (Norveç % 53). En düşük düzeyde kullanan ülkeler ise İngiltere, Endonezya, Rusya, Polonya, Litvanya, Slovakya, Türkiye Letonya, Malezya olarak belirtilmiştir. Türkiye 27 ülke arasında 24. sırada yer almaktadır. Türkiye Rusya ve Endonezya gibi ülkelerde bu oran % 3 oranında kalmaktadır. Türkiye’de bu oranın % 2’si kamu hizmetleri konusunda bilgi edinmek, %1’i de ilgili formları indirmek için kullanmış. Aynı araştırmada internet kullanıcılarının büyük bir oranının orta gelir grubundan ve % 27’nin üniversite, % 73’nün de lise ve dengi okullardan mezun oldukları da görülmektedir. Kullanıcıların %21’i e-devlet uygulamalarında şahsi bilgilerini vermekte sakınca görmezken (Vergilerini internet ortamında ödemek gibi), %49’u ise güvenmediklerini ifade etmektedirler.

NUA (the world’s leading resourch for internet trends &statistics) Şirketinin yaptığı bir araştırmaya göre Mayıs 1997 tarihinde Türkiye’de İnternet kullanıcı sayısı 600000 (Nüfusun %1’i) iken, Mayıs 2000 tarihinde bu sayı 2 milyona çıkmıştır (Nüfusun % 3.05) Mart 2000 tarihinde İngiltere’de internet kullanıcı sayısının nüfusa oranı %32.53, Avusturya % 22.73, Almanya % 19.32, Danimarka % 48.37 vb. [8].

Tablo 2.1. E-Türkiye Çalışma Grupları ve Çalışma Alanları [5]

Çalışma Grubu	Koordinatör Kuruluş	Amacı	İlgili Diğer Kurumlar
Eğitim ve İnsan Kaynakları	Milli Eğitim Bakanlığı	Bilgi ve iletişim teknolojisinde gereksinim duyulan insan gücünü yetiştirmek, gelecek için bunun planlamasını yapmak.	Kamunet, Üniversite temsilcileri, Başbakanlığa bağlı kurumlar, Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, İletişim kuruluşları, Türkiye Bilişim Derneği ve Vakfı vb.
Altyapı	Ulaştırma Bakanlığı	Ülke genelinde bilgi ve iletişim altyapısını kurmak, işletmek, ucuz ve kolay internet kullanımını sağlamak.	Kamunet, Genel Kurmay Başkanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı, Türk Telekomünikasyon A.Ş., TÜBİTAK, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Türkiye Bilişim Derneği ve Vakfı vb.
Hukuki Altyapı	Adalet Bakanlığı	E-Avrupa kapsamında ilgili yasalara uygunluğu sağlamak için yasa değişikliklerini hazırlamak, ilgili kuruluşlarla koordinasyonu sağlamak, e-mail, e-imza, e-fatura, e-ticaret vb. işlemlerin ulusal ve uluslar arası normlara uygunluğunun yasal altyapısını hazırlamak.	Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, T.C. Merkez Bankası, Türkiye Bankalar Birliği, TÜBİTAK, TÜSİAD, Türkiye Bilişim Derneği ve Vakfı vb.
Standartlar	Türk Standartları Enstitüsü Başkanlığı	Bilginin tanımlanması, işlenmesi, depolanması ve transferi konularında teknolojik gelişmeler çerçevesinde standardizasyon çalışmalarını yapmak.	Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Devlet İstatistik Enstitüsü, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Bilişim Derneği ve Vakfı vb.
Güvenlik	Genel Kurmay Başkanlığı	Verinin işlenmesi, depolanması ve transferi sırasında güvenliğinin sağlanması	İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı, Devlet İstatistik Enstitüsü, Türk Standartları Enstitüsü, TÜBİTAK, Türkiye Bilişim Derneği ve Vakfı vb.
E-Ticaret	Dış Ticaret Müsteşarlığı	Elektronik ticaret eğitimi ve elektronik imza kullanımını yaygınlaştırmak, sertifikasyon kurumlarının ve/veya merkezlerinin kurulmasına öncülük etmek.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, T.C Merkez Bankası, TÜBİTAK, TÜSİAD, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Bilişim Derneği ve Vakfı vb.
Yatırımlar ve Planlama	Devlet Planlama Teşkilatı	Bilgi ve iletişim altyapısını kurulması için makro ölçekte yatırım planları yapmak, kurumlar arası koordinasyonu sağlamak, mükerrer yatırımları önlemek amacıyla yatırımların önceliklerini belirlemek ve finansmanını sağlamak	Genel Kurmay Başkanlığı, Maliye Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Telekomünikasyon A.Ş. Türkiye Bilişim Derneği ve Vakfı vb.

Türkiye’de E-Devlet Çalışmaları

Arşiv ve Sayısal Toplama	Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü	Sayısal arşiv hazırlama, elektronik arşivlerin kullanıcıya açılımının sağlanması, e-kütüphane ve istatistik konularında çalışma	Genel Kurmay Başkanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı, Vakıflar Genel Müdürlüğü,Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye Bilişim Derneği ve Vakfı vb.
Uluslararası izleme E-Avrupa	AB Genel Sekreterliği	Türkiye’nin dünya ile entegrasyonunu sağlamak amacıyla yeni teknolojileri izlemek, sorunlara çözümler bulmak, e-Türkiye eylem planını izlemek ve koordine etmek	Genel Kurmay Başkanlığı, Maliye Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Telekomünikasyon A.Ş., Devlet İstatistik Enstitüsü, Basın yayın Enformasyon genel Müdürlüğü, TÜBİTAK, Türkiye Bilişim Derneği ve Vakfı vb.
Özel Projeler	Türkiye Bilişim Vakfı	Bilgi teknolojisinde yerli ürün ve destek koşullarını sağlamak, ileri teknoloji merkezleri kurmak	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, TÜBİTAK, Üniversite temsilcileri, Türk Telekomünikasyon A.Ş., Kamunet, Türkiye Bilişim Derneği vb.
Mevcut Durumun Saptanması	Kamunet Kurulu	Türkiye’deki kamu, özel sektör ve üniversitelerdeki mevcut bilgi teknolojileri altyapısını saptamak, e-egitim, e-yönetim çalışmalarını yapmak, kamu projelerinde ortak veri tabanı oluşturmak	İçişleri Bakanlığı, sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,Ulaştırma Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı,Sağlık Bakanlığı,Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Üniversite Temsilcileri, TÜBİTAK, Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye Bilişim Derneği ve Vakfı vb.
Ulusal Bazda İzleme ve Koordinasyon	Türkiye Bilişim Derneği	Bütün alt gruplardaki çalışmaları izlemek eylem planı doğrultusunda gerçekleştirilmesini ve sonuçlandırılmasını sağlamak	Milli Eğitim Bakanlığı,Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, TÜBİTAK, AB Genel Sekreterliği, T.C.: Merkez Bankası, Türkiye Bankalar Birliği, TUSİAD, Türkiye Bilişim Vakfı vb.
E-Sağlık ve Çevre	Başbakanlık	Sağlık ve Çevre konularındaki verilerin veri tabanında toplanması, kişilerin aracısız ulaşımının sağlanması	Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Orman Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, AB Genel Sekreterliği

4. E-TÜRKİYE KAPSAMINDA UYGULAMAYA GEÇİRİLEN PROJELER

Birkaç yıldır üniversiteler, özel sektör ve kamu kurumlarında bağımsız olarak elektronik ortamda hizmet veren pek çok proje uygulanmaktadır.

E - Öğretim: YTÜ, İTÜ, İstanbul Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi gibi büyük üniversitelerde e-Öğretim çalışmaları yapılmaktadır.

E - Ticaret: Büyük marketlerde ve bazı ticari şirketlerde e-ticaret uygulamaları, bankacılık hizmetlerinin tümü internet ortamında yapılmaktadır.

E - Rezervasyon: THY, Demiryolları ve Karayolları Genel Müdürlüğü ve bazı özel ulaşım şirketlerinde biletlerin internet ortamında rezervasyonları yapılmaktadır.

Tablo 2.2. Takvime bağlanan E-Türkiye Çalışmaları [6]

Yapılacak işler	Bitiş Tarihi
Ulusal Akademik ağın iyileştirilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır. Veri güvenliği ve teknoloji suçları konusunda teknik ve yasal düzenleme çalışmaları yapılacak bu konularda ilgili personel eğitilecektir.	2002 yılı sonu
İnternet hizmetlerinden herkesin en ucuz ve hızlı bir şekilde erişimini sağlayacak düzenlemeler tamamlanacaktır. Elektronik imzanın kullanımı ve karşılıklı tanımı konusunda düzenlemeler yapılacaktır. E-Ticaret hacminin gelişmesi için gerekli altyapı çalışmaları hızlandırılacaktır. Sağlık alanında veri tabanı oluşturulacak ve AB kamu sağlık veritabanlarına bağlantı sağlanacaktır.	2003 yılı sonu
Tüm okullarda öğrencilerin ve öğretmenlerin internete erişimi sağlanacaktır. Bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı yeni öğretim yöntemleri geliştirilecektir. Akıllı ulaşım hizmetleri için gelişim planları hazırlanacaktır.	2004 yılı sonu
Yasal, kültürel, çevresel ve trafik verileri için veritabanları oluşturulacak, dolayısıyla yurttaş-kamu-ve özel sektör- devlet veri alışverişi on-line yapılacaktır. Kamuda elektronik imza geçerli olacak, kamu ihaleleri elektronik ortamda yapılacaktır.	2006 yılı sonu

E - Yönetim: 1987 yılından beri kentleri bilgisayar desteğinde yönetmek için, İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Samsun ve Antalya gibi şehirlerde ve pekçok beldede coğrafi verilere dayalı kent bilgi sistemleri kurulmuştur. İnşaat izni için belediyeden alınan imar durumu ile kadastrodan alınan röperli krokiler, bazı ilçelerde vatandaşlar tarafından internet ortamında edinilebilmektedir. Ayrıca Kadıköy/İstanbul ilçesinde 25 Mart 2002 tarihinden itibaren vatandaşlar internet ortamında emlak, çevre ve temizlik vergileri vb. kredi kartı kullanarak ödeyebilmektedirler. E-Devlet kapsamında halen uygulanmakta olan ve 1-2 yıl içinde bitirilecek diğer önemli projelerin bazılarından aşağıda söz edilmiştir.

4.1. Maliye Bakanlığı tarafından yürütülen projeler:

Emekli Sandığı Sağlık Projesi: Sağlık hizmetlerinin otomasyonuna yönelik bir uygulamadır. Sağlık harcamalarını denetim altına almak amacıyla bir veri tabanı oluşturulmuştur. Her emekli devlet memuruna bir akıllı kart verilmiştir. Hastalığı, tedavisi, kullandığı ilaçlar, hizmet aldığı hastane ve eczaneler kayıtlıdır. Bunun için eczaneler, optikerler ve devlet hastanelerinde de veri tabanları oluşturulmuştur.

Vergi Daireleri tam Otomasyon Projesi (VEDOP) : İllerin büyük bir kısmında bütün vergi daireleri hizmetlerini internet ortamında vermektedir.

TAKBİS (Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi): Tapu ve Kadastro verileri için oluşturulan veri tabanına internet ortamında ulaşılmasını sağlayacaktır. 2002 yılı sonunda bitirilmesi planlanmıştır.

4.2. Sağlık ve Sosyal Güvenlik Çalışma Bakanlığı tarafından yürütülen projeler:

SSK (Sağlık Sigorta Kurumu) ile Bağ-Kur projesi: İşçi ve İşverenlere sağlık hizmeti veren Sigorta Kurumu için 2002 yılı sonuna kadar otomasyon çalışmalarının bitirilmesi planlanmıştır. Burada da sağlık harcamalarının denetim altına alınması amaçlanmıştır.

Türkiye’de E-Devlet Çalışmaları

4.3. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen projeler:

Bilgisayar destekli eğitim, uzaktan öğretim lisesi, okulların internete bağlanması gibi bazı pilot uygulamalar sürmektedir.

4.4. İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen projeler:

MERNİS (Merkezi Nüfus idaresi Bilgi Sistemi): 1990 lı yılların başında başlayan 1997 yılında da Dünya Bankası’ndan alınan finansal katkıyla çalışmaları 2003 yılı başında tamamlanan bu projenin amacı; herkese tek bir T.C. kimlik numarasının verilmesi, hızlı ve sağlıklı nüfus ve aile istatistiklerinin elde edilmesi, vergi tahsilatı ve denetimini kolaylaştırmak, kayıt dışı ekonominin kontrol altına alınması ve kişilerin kolay takibi vb. işlemleri içermektedir. Ayrıca bu bakanlığın yürüttüğü adli sicil veri tabanının kurulması, polis teşkilatının on-line bağlanması ve mobil bilgisayar, otomatik trafik yönetim sistemi gibi projeler sonuçlandırılmaya çalışılıyor [9].

MERLİS (Marmara Earth Quake Region Land Information System/Marmara Deprem Bölgesi Arazi Bilgi Sistemi): T.C. Hükümeti ile Dünya Bankası destekli Marmara Deprem bölgesinin acil yeniden yapılandırma ve geliştirme projesinin çalışmaları 2002 yılı sonunda bitirilecektir. Bu projede 17 Ağustos 1999 depremi sonrası mevcut durumu yansıtan, güncel arazi verilerinin elde edilmesi ve coğrafi bilgi sistemi desteğinde arazi kullanımının yeniden planlanması amaçlanmaktadır.

5. SONUÇLAR

Türkiye’de e-devlet çalışmalarının hızını artırmak, teknik, yasal ve idari sorunları aşmak için önemli çalışmalar yürütülmektedir. Devlet yönetiminde ilgili bakanlıklar, üniversiteler, özel sektör, bilişim ve teknoloji ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının katıldığı ve sorumluluğunu da TÜBİTAK’ın üstlendiği bir “Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu” oluşturulmuştur. Bu kurul “ulusal bilim ve teknoloji Politikaları 2003-2023 strateji belgesini” hazırlamakla görevlendirilmiştir. Strateji belgesi dört alt proje ile desteklenerek hazırlanacaktır. Bu alt projeler Teknoloji öngörü, ulusal teknoloji envanteri, Türk araştırmacılar envanteri ve ulusal araştırma/geliştirme altyapısı projeleri olarak sıralanabilir. [10].

Türkiye’de yapılan e-devlet çalışmaları incelendiğinde bütün iyi niyete rağmen, bazı sorunların aşılamadığı görülmektedir. Bu sorunları çözecek adımlar atılamadığı sürece, 2006 yılı sonuna kadar Bölüm 2.2’de sözü edilen takvime bağlı çalışmaların bitirilmesinin zor olduğu izlenimi edinilmiştir. Önce teknik, yasal ve idari sorunların aşılması gerekmektedir.

Teknik ve mali sorunlar : 15-16 Haziran 2001 tarihinde Göteborg’da yapılan Avrupa Birliği zirvesinde açıklanan eylem planının aday ülkelerde uygulamaya geçirilmesinin son tarihi 2003 yılı sonudur (Özellikle bütün okul ve üniversitelerde bütün öğrenci ve araştırmacıların internete ulaşımı). Türkiye’de İnternet ortamında kütüphane ve dokümantasyon hizmetini TÜBİTAK sağlamaktadır. Ulusal Akademik Ağ (ULAKBİM) şu anda 1.5 milyon üniversite öğrencisi ve 65000 öğretim elemanına hizmet vermektedir. İç ağda 4 Mbit’lik çıkış hızı, iç ağları bağlayan 34 Mbit hızlı omurga ağı ve omurga ağını 50 Mbit geliş hızıyla yurtdışına bağlamaktadır. Omurga ağının 155 Mbit’lik hıza, dış bağlantı hızının da 155 Mbite çıkarılması için yıllık 18 milyon & bütçe gerekmektedir. Bu da henüz Avrupa standardının çok altında kalmaktadır. (Avrupa akademik ağı 2002 yılında 10.000 Mbit olacaktır [10]. İlk yatırım maliyetinin yüksekliği, bilgi paylaşımında belirli standartların oluşturulmaması, veri gizliliği ve güvenliği çalışmalarının yetersiz olması gibi teknik ve mali sorunların aşılması gerekmektedir.

Yasal ve idari sorunlar: Elektronik imza için henüz yasal düzenlemeler yapılmadığı için elektronik belgeler devlet tarafından kabul görmemektedir. Kişisel bilgilerin gizliliği ve bilgi paylaşımında kuralların konmaması, internet ortamında işlenen suçların tarifi ve tüketici hakları

ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılmaması vb. nedenler e-devlet uygulamalarında kurumlar, vatandaş ve devlet arasında güvensizlik yaratmaktadır. Yetişmiş insan gücü azlığı, klasik yönetim anlayışı, alınan hizmetlerin bedelinin belli bir standardının olmayışı gibi nedenler e-devlet uygulamalarını geciktirmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] www.birlik.com/eavrupa.html
- [2] www.sodev.org.tr/e-avrupa.htm
- [3] İNCE, M., “Elektronik Devlet, Kamu Hizmetlerinin Sunulmasında Yeni İmkanlar” ,DPT Yayını, Mayıs 2001, <http://ekutup-dpt.gov.tr/bilisim/incem/e-devlet.pdf>
- [4] <http://www.basbakanlik.gov.tr/e devlet>
- [5] www.tbd.org.tr/e-Türkiye
- [6] <http://inet.tr.org/inetconf7/eposter/aydoğan.htm>
- [7] “Main Science and Technology Indicators” OECD April 1999.
- [8] <http://www.nua.com/surveys/how-many-online/europa.html>
- [9] <http://www.nvi.gov.tr/mernis/sol.htm>
- [10] 2002/14 Sayılı Başbakanlık Genelgesi Eki, (Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu Yedinci Toplantısı) 24 Aralık 2001.